

Exam. Code : 214902

Subject Code : 5839

M.A. Music (Vocal) 2nd Semester

CRITICAL AND AESTHETIC STUDY OF INDIAN MUSIC

Paper-V

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— (1) 1st question will consist of 20 objective type questions, which will be compulsory to all carrying 1 mark each. The students are to attempt *five* questions in all.

(2) All questions carry equal marks.

1. Objective type questions :

(i) How many Tatva are there in Rasa ?

(A) 4

(B) 6

(C) 5

(D) 7

(ii) How many Satvik gun of Nayak are described ?

(A) 6

(B) 7

(C) 8

(D) 9

(iii) To which That does the Kalawati Rag belong ?

(A) Bilawal

(B) Kalyan

(C) Khamaj

(D) Marwa

- (iv) 'Jab deep jale ana' is composed in which Raag ?
 (A) Yaman (B) Bhairavi
 (C) Jai Jai Wanti (D) Kalawati
- (v) In which Granth do we find prioritized description of Ragas in 'Time-Theory' ?
 (A) Natyashastra (B) Sangeet Ratnakar
 (C) Sangeet Makrand (D) Sangeet Darpan
- (vi) Which Gharana is known for Thumri Gayaki ?
 (A) Mewati (B) Agra
 (C) Gwalior (D) Patiala
- (vii) According to Ancient authors which Swara is capable of producing Vibhats and Bhayanak Rasa ?
 (A) Ga (B) Ni
 (C) Dha (D) Pa
- (viii) 'RE-DHA Komal' and 'GA-NI Teevra' Swaras are the characteristics of _____.
 (A) Chayalag Raga
 (B) Parmela Parveshak Raga
 (C) Shudha Raga
 (D) Sandhi Prakash Raga
- (ix) Which is the Nayaka Bhed from below given ?
 (A) Samanya (B) Anukool
 (C) Dakshin (D) Anibhag

- (x) To which family did Smt. Heerabai Badodkar belong ?
 (A) Kirana (B) Delhi
 (C) Agra (D) Gwalior
- (xi) In accordance to Bharat Muni, how many types of rasa have been defined ?
 (A) 7 (B) 8
 (C) 9 (D) 10
- (xii) To which Rag does the Sangeet "SA DHA, DHA NI RE SA" belong ?
 (A) Bhairavi (B) Bhairav
 (C) Khamaj (D) Darbari
- (xiii) From the following, which Rag is Pramel Praveshak ?
 (A) Bhairavi (B) Jai Jaivanti
 (C) Darbari (D) Kaafi
- (xiv) In which category of time do RE DHA Komal Ragas fall ?
 (A) 4—7 (B) 7—10
 (C) 10—4 (D) 10—12
- (xv) Name the that having all Shudh Swaras :
 (A) Bhairav (B) Todi
 (C) Kalyan (D) Bilawal

(xvi) Which one is known as 'Adhvadarshak Swara' of the following ?

- (A) Sa (B) Pa
(C) Ma (D) Ni

(xvii) 'Koi Sagar Dil Ko Behlata Nahi' is composed in which Raag ?

- (A) Bhairavi (B) Kalavati
(C) Shivrangani (D) Todi

(xviii) Ragas are divided into how many sections as per the Time-Theory of Ragas in Hindustani Music, on the basis of 'Swaras' ?

- (A) 10 (B) 5
(C) 4 (D) 3

(xix) What is the Vaadi-Samwadi of Malkauns Rag ?

- (A) MA-SA (B) SA-MA
(C) GA-DHA (D) DHA-GA

(xx) Who is the founder of Gwalior Gharana ?

- (A) Tansen
(B) Nathan Peer Baksh
(C) Pt. Onkar Nath Thakur
(D) L.K. Pandit

20×1=20

2. Give detailed description of principles of Aesthetics in music. 20

3. What do you know by Nayak-Nayika Bhed ? Explain in detail. 20

4. Explain fully about the relevance of Raga-Ragini Chitran in strengthening the relationships of Ragas with emotions. 20

5. Give detailed description of Ragas and Rasa. 20

6. Explain the relationship of Raga with season and time. 20

7. Write about the use of the following Indian classical ragas in film music :

(i) Yaman

(ii) Todi

(iii) Bhairavi

(iv) Jai Jai Vanti. 20

8. Give critical and comparative study of basic training, singing style and presentation of the following Gharanas :

(i) Gwalior

(ii) Delhi

(iii) Kirana. 20

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— (1) ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 20 ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਹਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।

(2) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

1. ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

(i) ਰਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਤੱਤਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

(ੳ) 4 (ਅ) 6

(ੲ) 5 (ਸ) 7

(ii) ਨਾਇਕ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਤਵਿਕ ਗੁਣ ਵਰਣਿਤ ਹਨ ?

(ੳ) 6 (ਅ) 7

(ੲ) 8 (ਸ) 9

(iii) ਕਲਾਵਤੀ ਰਾਗ ਕਿਸ ਥਾਟ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

(ੳ) ਬਿਲਾਵਲ (ਅ) ਕਲਿਆਣ

(ੲ) ਖਮਜ (ਸ) ਮਾਰਵਾ

(iv) 'ਜਬ ਦੀਪ ਜਲੇ ਆਨਾ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ ?

(ੳ) ਯਮਨ (ਅ) ਭੈਰਵੀ

(ੲ) ਜੈ ਜੈਵੰਤੀ (ਸ) ਕਲਾਵਤੀ

(v) ਸਮੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਵਰਣਨ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਨਾਟਿਯਾ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਅ) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ

(ੲ) ਸੰਗੀਤ ਮਕਰੰਦ (ਸ) ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ

(vi) ਠੁਮਰੀ ਗਾਇਕੀ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਘਰਾਣਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਮੇਵਾਤੀ (ਅ) ਆਗਰਾ

(ੲ) ਗਵਾਲਿਅਰ (ਸ) ਪਟਿਆਲਾ

(vii) ਵਿਭਤੱਸ ਅਤੇ ਭਯਾਨਕ ਰਸ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜਾ ਸੂਰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ?

(ੳ) ਗਾ (ਅ) ਨੀ

(ੲ) ਧਾ (ਸ) ਪਾ

(viii) ਰੇ-ਧਾ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਗਾ-ਨੀ ਤੀਵਰਾ ਸੂਰ _____ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੈ।

(ੳ) ਛਾਇਆਲਗ (ਅ) ਪ੍ਰਮੇਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕ ਰਾਗ

(ੲ) ਸੁੱਧ ਰਾਗ (ਸ) ਸੰਧਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ

(ix) ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਇਕ ਭੇਦ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਸਾਮਾਨਿਯਾ (ਅ) ਅਨੁਕੂਲ

(ੲ) ਦੱਖਣ (ਸ) ਅਨਿਭਾਗ

(x) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੀਰਾਬਾਈ ਬਦੋਡਕਰ ਕਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

(ੳ) ਕਿਰਾਨਾ (ਅ) ਦਿੱਲੀ

(ੲ) ਆਗਰਾ (ਸ) ਗਵਾਲਿਅਰ

(xi) ਭਰਤ ਮੁਨੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) 7 (ਅ) 8

(ੲ) 9 (ਸ) 10

(xii) ਸੰਗੀਤ ਸਾ, ਧਾ, ਧਾ, ਨੀ, ਰੇ ਸਾ ਕਿਸ ਰਾਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

(ੳ) ਭੈਰਵੀ (ਅ) ਭੈਰਵ

(ੲ) ਖਮਜ (ਸ) ਦਰਬਾਰੀ

(xiii) ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਰਾਗ ਪ੍ਰਮੇਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕ ਹੈ ?

(ੳ) ਭੈਰਵੀ (ਅ) ਜੈ ਜੈਵੰਤੀ

(ੲ) ਦਰਬਾਰੀ (ਸ) ਕਾਫ਼ੀ

(xiv) ਰੇ ਧਾ ਕੋਮਲ ਰਾਗ ਕਿਸ ਸਮਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ?

(ੳ) 4—7 (ਅ) 7—10

(ੲ) 10—4 (ਸ) 10—12

(xv) ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੂਰਾਂ ਵਾਲੇ ਥਾਟ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਭੈਰਵ (ਅ) ਤੋੜੀ

(ੲ) ਕਲਿਆਣ (ਸ) ਬਿਲਾਵਲ

(xvi) ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅੱਧਵਦਰਸ਼ਕ ਸੂਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਸਾ (ਅ) ਪਾ

(ੲ) ਮਾ (ਸ) ਨੀ

(xvii) 'ਕੋਈ ਸਾਗਰ ਦਿਲ ਕੋ ਬਹਿਲਾਤਾ ਨਹੀਂ' ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

(ੳ) ਭੈਰਵੀ (ਅ) ਕਲਾਵਤੀ

(ੲ) ਸ਼ਿਵਰਾਗਿਨੀ (ਸ) ਤੋੜੀ

(xviii) ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ-ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) 10 (ਅ) 5

(ੲ) 4 (ਸ) 3

(xix) ਮਾਲਕੋਸ ਰਾਗ ਦੇ ਵਾਦੀ ਸੰਵਾਦੀ ਕੀ ਹਨ ?

(ੳ) ਮਾ-ਸਾ (ਅ) ਸਾ-ਮਾ

(ੲ) ਗਾ-ਪਾ (ਸ) ਪਾ-ਗਾ

(xx) ਗਵਾਲਿਅਰ ਘਰਾਨੇ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਕੌਣ ਹਨ ?

(ੳ) ਤਾਨਸੇਨ (ਅ) ਨਾਥਨ ਪੀਰ ਬਖ਼ਸ਼

(ੲ) ਪੰ. ਓਂਕਾਰ ਨਾਥ ਠਾਕੁਰ (ਸ) ਐਲ. ਕੇ. ਪੰਡਿਤ

20×1=20

2. ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ। 20
3. ਨਾਇਕ-ਨਾਇਕਾ ਭੇਦ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
4. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਗ-ਰਾਗਿਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
5. ਰਾਗ ਅਤੇ ਰਸ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਵਰਣ ਦਿਉ। 20
6. ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
7. ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ :
 (i) ਯਮਨ
 (ii) ਤੋੜੀ
 (iii) ਭੈਰਵੀ
 (iv) ਜੈ ਜੈਵੰਤੀ। 20
8. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ :
 (i) ਗਵਾਲਿਅਰ
 (ii) ਦਿੱਲੀ
 (iii) ਕਿਰਾਨਾ। 20

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— (1) पहले प्रश्न में 20 वस्तुनिष्ठ प्रश्न दिए गए हैं जो कि सभी के लिए अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है। परीक्षार्थी कुल पाँच प्रश्न करें।

(2) सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

1. वस्तुनिष्ठ प्रश्न :

(i) रस में कितने तत्व होते हैं ?

(क) 4

(ख) 6

(ग) 5

(घ) 7

(ii) नायक के कितने सात्विक गुण वर्णित हैं ?

(क) 6

(ख) 7

(ग) 8

(घ) 9

(iii) कलावती राग किस थाट से संबंधित है ?

(क) बिलावल

(ख) कल्याण

(ग) खमज

(घ) मारवा

(iv) 'जब दीप जले आना' की रचना किस राग में हुई है ?

(क) यमन

(ख) भैरवी

(ग) जयजयवंती

(घ) कलावती

- (v) समय सिद्धांत में रागों का प्राथमिक वर्णन हमें किस ग्रंथ में मिलता है ?
- (क) नाट्यशास्त्रा (ख) संगीत रत्नाकर
(ग) संगीत मकरंद (घ) संगीत दर्पण
- (vi) ठुमरी गायकी के लिए कौनसा घराना जाना जाता है ?
- (क) मेवाती (ख) आगरा
(ग) ग्वालियर (घ) पटियाला
- (vii) विभत्स और भयानक रस का उत्पादन करने में प्राचीन लेखकों द्वारा कौनसा स्वर सक्षम है ?
- (क) गा (ख) नी
(ग) धा (घ) पा
- (viii) रे-धा कोमल, तथा गा-नी तीव्र स्वर _____ की विशेषताएं हैं।
- (क) छायालग (ख) प्रमेल प्रवेशक राग
(ग) शुद्ध राग (घ) संधि प्रकाश राग
- (ix) नीचे दिए गए में से नायक भेद कौनसा है ?
- (क) सामान्य (ख) अनुकूल
(ग) दक्षिण (घ) अनिभाग

- (x) श्रीमती हीराबाई बदोडकर किस परिवार से संबंधित है ?
- (क) किराना (ख) दिल्ली
(ग) आगरा (घ) ग्वालियर
- (xi) भरत मुनि के अनुसार, कितने प्रकार के रस को परिभाषित किया गया है ?
- (क) 7 (ख) 8
(ग) 9 (घ) 10
- (xii) संगीत सा धा, धा नी रे सा किस राग से संबंधित है ?
- (क) भैरवी (ख) भैरव
(ग) खमज (घ) दरबारी
- (xiii) निम्नलिखित से, कौनसा राग प्रमेल प्रवेशक है ?
- (क) भैरवी (ख) जयजयवंती
(ग) दरबारी (घ) काफी
- (xiv) रे-धा कोमल राग किस समय की श्रेणी में आते हैं ?
- (ग) 4—7 (ख) 7—10
(ग) 10—4 (घ) 10—12
- (xv) सभी शुद्ध स्वरों वाले थाट का नाम लिखें।
- (क) भैरव (ख) तोड़ी
(ग) कल्याण (घ) बिलावल

(xvi) निम्नलिखित में से कौनसा अध्वदर्शक स्वर के रूप में जाना जाता है ?

- (क) सा (ख) पा
(ग) मा (घ) नी

(xvii) 'कोई सागर दिल को बहलाता नहीं' किस राग में रचित की गई है ?

- (क) भैरवी (ख) कलावती
(ग) शिवरागिनी (घ) तोड़ी

(xviii) स्वरों के आधार पर हिंदुस्तानी संगीत में रागों के समय-सिद्धांत के अनुसार राग को कितने भागों में विभाजित किया गया है ?

- (क) 10 (ख) 5
(ग) 4 (घ) 3

(xix) मालकौंस राग के वादी-संवादी क्या है ?

- (क) मा-सा (ख) सा-मा
(ग) गा-धा (घ) धा-गा

(xx) ग्वालियर घराने के संस्थापक कौन हैं ?

- (क) तानसेन (ख) नाथन पीर बक्श
(ग) पं. ओंकार नाथ ठाकुर (घ) एल. के. पंडित

20×1=20

2. संगीत में सौंदर्यशास्त्र के सिद्धांतों का विस्तृत विवरण दें।

20

3. नायक-नायिका भेद के बारे में आप क्या जानते हैं ? विस्तार से व्याख्या करें।

20

4. भावनाओं के साथ राग के संबंधों को मज़बूत करने के लिए राग-रागिनी की प्रसांगिकताओं के बारे में पूर्ण रूप से व्याख्या करो।

20

5. राग और रस का विस्तृत विवरण दें।

20

6. मौसम और समय के साथ राग के संबंधों की व्याख्या करें।

20

7. फिल्म संगीत में निम्नलिखित भारतीय शास्त्रीय रागों के उपयोग के बारे में लिखें :

(i) यमन

(ii) तोड़ी

(iii) भैरवी

(iv) जयजयवंती।

20

8. निम्नलिखित घरानों के बुनियादी प्रशिक्षण, गायन शैलियों तथा प्रस्तुतीकरण का आलोचनात्मक तथा तुलनात्मक अध्ययन करें :

(i) ग्वालियर

(ii) दिल्ली

(iii) किराना।

20

Exam. Code : 214902

Subject Code : 5840

M.A. Music (Vocal) 2nd Semester
AN ANALYTICAL STUDY OF GRANTHAS

Paper-VI

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :—(1) 1st question consists of 20 objective type questions, which are compulsory carrying 1 mark each.

(2) The students are to attempt *five* questions in all.

(3) All questions carry equal marks.

1. Objective type questions :

(i) Mention the name of Granthakar of 'Pranav Bharti' ?

(A) Omkarnath Thakur

(B) Ramamatya

(C) Pt. Vyankatmakhi

(D) Acharya Brahspati

(ii) Which Vadya was used by Ahobal to create swaras ?

(A) Sitar

(B) Tanpura

(C) Veena

(D) Sarangi

- (iii) How many Ragas are defined by Ahobal ?
 (A) 20 (B) 125
 (C) 130 (D) 135
- (iv) In which Adhyaye of 'Natyashastra', Ras Sidhant has been mentioned ?
 (A) 5 and 7 Adhyaye
 (B) 6 and 7 Adhyaye
 (C) 7 and 8 Adhyaye
 (D) 8 and 9 Adhyaye
- (v) From the below given Jaati lakshans, which lakshan is different from ancient lakshan ?
 (A) Ansh (B) Bahutva
 (C) Aurhav (D) Vadi
- (vi) Which Sangeet Padhyati does Pt. Vyankatmakhi belong to ?
 (A) Hindustani Sangeet
 (B) Ravindera Sangeet
 (C) Dakshini Sangeet
 (D) Pashchatya Sangeet
- (vii) How many Adhyayas are there in Granth 'Swarmela Kalanidhi' ?
 (A) 5 (B) 6
 (C) 10 (D) 11

- (viii) How many angas of Prabandha have been discussed by Sharangdev ?
 (A) 4 (B) 5
 (C) 6 (D) 7
- (ix) Which two vikrit swaras have been defined by Bharat Muni and Matang Muni ?
 (A) Antar Gandhar and Kakli Nishad
 (B) Chayut Shadaj and Kaushik Nishad
 (C) Sadharan Gandhar and Kaushik Pancham
 (D) Achyut Madhyam and Kakli Nishad
- (x) When was 'Sangeet Parijaat' Granth written ?
 (A) 1649 (B) 1650
 (C) 1651 (D) 1652
- (xi) How many Janya Raagas' have been originated from 20 melas by Ramamatya ?
 (A) 62 (B) 63
 (C) 64 (D) 65
- (xii) Which Veena was invented by Matang Muni ?
 (A) Ghoshika Veena (B) Chitra Veena
 (C) Vichitra Veena (D) Kinnri Veena
- (xiii) When was 'Pranav Bharti' Granth written ?
 (A) 19th April, 1954 (B) 19th April, 1956
 (C) 19th April, 1964 (D) 19th April, 1965

(xiv) In which Adhyaye of 'Sangeet Ratnakar' Vagyakar's Gun Dosh have been described ?

- (A) Rag Viveka Adhyaye
- (B) Parkeerna Adhyaye
- (C) Parbandha Adhyaye
- (D) Swara Adhyaye

(xv) Give the name of Granth written by Acharya Brahaspati ?

- (A) Sangeet Ratnakar
- (B) Virhadeshi
- (C) Pranav Bharti
- (D) Sangeet Chintamani

(xvi) How many Shudh and Vikrit Swaras are defined by Ahobal ?

- (A) 7 Shudh and 5 Vikrit
- (B) 7 Shudh and 7 Vikrit
- (C) 7 Shudh and 10 Vikrit
- (D) 7 Shudh and 12 Vikrit

(xvii) What is the number of Koot Tanas defined in Pranav Bharti's Granth ?

- (A) 5040
- (B) 5050
- (C) 5060
- (D) 5070

(xviii) How many Adhyayes are there in 'Sangeet Ratnakar' ?

- (A) 6
- (B) 7
- (C) 8
- (D) 9

(xix) What is the number of Swaras, according to 'Sangeet Ratnakar' ?

- (A) 10
- (B) 11
- (C) 12
- (D) 13

(xx) How many Jaatis have been mentioned by Sharangdev ?

- (A) 18
- (B) 20
- (C) 30
- (D) 40 $20 \times 1 = 20$

2. Write in detail about the Granth 'Natya Shastra'.

20

3. Illustrate 'Swaradhayay' and 'Taladhayaye' of the Granth 'Sangeet Ratnakar'.

20

4. Give detailed description of the Granth 'Sangeet Parijat'.

20

5. What contribution, Ramamatya has made in his Granth 'Swaramel Kalanidhi' ? Write in detail.

20

6. Write the importance of the Granth 'Sangeet Chintamani' in detail.

20

7. Elaborate the concept of 'Mel Padhatti' given by Pt. Vyankatmakhi.

20

8. Give full description of the Granth 'Pranav Bharti'.

20

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :— (1) ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 20 ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।
 (2) ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ।
 (3) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

1. ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

- (i) ਪ੍ਰਣਵ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ :

(ੳ) ਓਮਕਾਰਨਾਥ ਠਾਕੁਰ

(ਅ) ਰਾਮਮਾਤਿਆ

(ੲ) ਪੰ. ਵਿਅੰਕਟਮੁਖੀ

(ਸ) ਆਚਾਰੀਆ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ

- (ii) ਸੂਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਹੋਬਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਵਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?

(ੳ) ਸਿਤਾਰ

(ਅ) ਤਾਨਪੁਰਾ

(ੲ) ਵੀਣਾ

(ਸ) ਸਾਰੰਗੀ

- (iii) ਅਹੋਬਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) 20

(ਅ) 125

(ੲ) 130

(ਸ) 135

- (iv) ਨਾਟਯਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਰਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) 5 ਅਤੇ 7 ਅਧਿਆਇ

(ਅ) 6 ਅਤੇ 7 ਅਧਿਆਇ

(ੲ) 7 ਅਤੇ 8 ਅਧਿਆਇ

(ਸ) 8 ਅਤੇ 9 ਅਧਿਆਇ

- (v) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਾਤੀ ਲਕਸ਼ਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਲਕਸ਼ਣ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲਕਸ਼ਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਅੰਸ਼

(ਅ) ਬਹੁਤੱਵ

(ੲ) ਆਡਵ

(ਸ) ਵਾਦੀ

- (vi) ਪੰ. ਵਿਅੰਕਟਮੁਖੀ ਕਿਸ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ?

(ੳ) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ

(ਅ) ਰਵਿੰਦਰ ਸੰਗੀਤ

(ੲ) ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ

(ਸ) ਪਾਸ਼ਚਾਤਿਯਾ ਸੰਗੀਤ

- (vii) ਗ੍ਰੰਥ ਸਵਰਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਅਧਿਆਇ ਹਨ ?

(ੳ) 5

(ਅ) 6

(ੲ) 10

(ਸ) 11

- (viii) ਸ਼ਾਰੰਗਦੇਵ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

(ੳ) 4

(ਅ) 5

(ੲ) 6

(ਸ) 7

(ix) ਭਰਤ ਮੁਨੀ ਅਤੇ ਮਾਤੰਗ ਮੁਨੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਵਿਕਰਿਤ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਅੰਤਰ ਗੰਧਾਰ ਅਤੇ ਕਾਂਕਲੀ ਨਿਸ਼ਾਦ

(ਅ) ਚਯੂਤ ਸ਼ਡਜ ਅਤੇ ਕੌਸ਼ਿਕ ਨਿਸ਼ਾਦ

(ੲ) ਸਧਾਰਨ ਗੰਧਾਰ ਅਤੇ ਕੌਸ਼ਿਕ ਪੰਚਮ

(ਸ) ਅਚਯੂਤ ਮਾਧਿਅਮ ਅਤੇ ਕਾਂਕਲੀ ਨਿਸ਼ਾਦ

(x) ਪਰੀਜਾਤ ਗ੍ਰੰਥ ਕਦੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

(ੳ) 1649

(ਅ) 1650

(ੲ) 1651

(ਸ) 1652

(xi) ਰਾਮਮਾਤਿਯਾ ਦੁਆਰਾ 20 ਮੇਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਜਨਿਯ ਰਾਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ?

(ੳ) 62

(ਅ) 63

(ੲ) 64

(ਸ) 65

(xii) ਮਾਤੰਗ ਮੁਨੀ ਨੇ ਕਿਸ ਵੀਣਾ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ?

(ੳ) ਘੋਸ਼ਿਕਾ ਵੀਣਾ

(ਅ) ਚਿੱਤਰ ਵੀਣਾ

(ੲ) ਵਿਚਿੱਤਰ ਵੀਣਾ

(ਸ) ਕਿੰਨਰੀ ਵੀਣਾ

(xiii) ਪ੍ਰਣਵ ਭਾਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕਦੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

(ੳ) 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1954

(ਅ) 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1956

(ੲ) 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1964

(ਸ) 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1965

(xiv) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਦੇ ਕਿਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਵਾਗਯੋਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) ਰਾਗ ਵਿਵੇਕਾ ਅਧਿਆਇ

(ਅ) ਪਰਕੀਰਣ ਅਧਿਆਇ

(ੲ) ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧਿਆਇ

(ਸ) ਸੂਰ ਅਧਿਆਇ

(xv) ਅਚਾਰਿਆ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ

(ਅ) ਵਿਰਹਦੇਸ਼ੀ (Virhadeshi)

(ੲ) ਪ੍ਰਣਵ ਭਾਰਤੀ

(ਸ) ਸੰਗੀਤ ਚਿੰਤਾਮਣੀ

(xvi) ਅਹੋਬਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿੰਨੇ ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) 7 ਸੁੱਧ ਅਤੇ 5 ਵਿਕਰਿਤ

(ਅ) 7 ਸੁੱਧ ਅਤੇ 7 ਵਿਕਰਿਤ

(ੲ) 7 ਸੁੱਧ ਅਤੇ 10 ਵਿਕਰਿਤ

(ਸ) 7 ਸੁੱਧ ਅਤੇ 12 ਵਿਕਰਿਤ

(xvii) ਪ੍ਰਣਵ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੂਟ ਤਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਕੀ ਹੈ ?

(ੳ) 5040

(ਅ) 5050

(ੲ) 5060

(ਸ) 5070

(xviii) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਅਧਿਆਇ ਹਨ ?

(ੳ) 6 (ਅ) 7

(ੲ) 8 (ਸ) 9

(xix) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀ ਹੈ ?

(ੳ) 10 (ਅ) 11

(ੲ) 12 (ਸ) 13

(xx) ਸ਼ਾਰੰਗਦੇਵ ਦੁਆਰਾ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) 18 (ਅ) 20

(ੲ) 30 (ਸ) 40 $20 \times 1 = 20$

2. ਗ੍ਰੰਥ 'ਨਾਟਿਯ ਸ਼ਾਸਤਰ' ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ। 20

3. ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਦੇ ਸੂਰ ਅਧਿਆਇ ਅਤੇ ਤਾਲ ਅਧਿਆਇ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। 20

4. ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗੀਤ ਪਰੀਜਾਤ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਵਰਣ ਦਿਉ। 20

5. ਰਾਮਮਾਤਿਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਵਰਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ ਨੂੰ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ। 20

6. ਗ੍ਰੰਥ 'ਸੰਗੀਤ ਚਿੰਤਾਮਣੀ' ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 20

7. ਪੰਡਤ ਵਿਅੰਕਟਮੁਖੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 'ਮੇਲ ਪੱਧਤੀ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। 20

8. ਗ੍ਰੰਥ 'ਪ੍ਰਣਵ ਭਾਰਤੀ' ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਿਓਰਾ ਦਿਉ। 20

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— (1) पहले प्रश्न में 20 वस्तुनिष्ठ प्रकार के प्रश्न दिए गए हैं जो कि अनिवार्य हैं तथा प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है।

(2) परीक्षार्थी सभी में से पांच प्रश्न करें।

(3) सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

1. वस्तुनिष्ठ प्रश्न :

(i) प्रणव भारती के ग्रंथकार के नाम का उल्लेख करें :

(क) ओमकारनाथ ठाकुर

(ख) राममात्य (Ramamatya)

(ग) पं. व्यंकटमखी

(घ) आचार्य बृहस्पति

(ii) स्वर निर्माण करने के लिए अहोबल द्वारा किस वाद्य का इस्तेमाल किया गया ?

(क) सितार

(ख) तानपुरा

(ग) वीणा

(घ) सारंगी

(iii) अहोबल द्वारा कितने रागों को परिभाषित किया गया है ?

(क) 20 (ख) 125

(ग) 130 (घ) 135

(iv) नाट्यशास्त्र के किस अध्याय में रस सिद्धांत का उल्लेख किया गया है ?

(क) 5 और 7 अध्याय

(ख) 6 और 7 अध्याय

(ग) 7 और 8 अध्याय

(घ) 8 और 9 अध्याय

(v) नीचे दिए गए जाति लक्षणों में से, कौन सा लक्षण, प्राचीन लक्षण से अलग है ?

(क) अंश (ख) बहुत्व

(ग) आडव (घ) वादी

(vi) पं. व्यंकटमखी किस संगीत पद्धति से संबंधित हैं ?

(क) हिंदुस्तानी संगीत

(ख) रविन्द्र संगीत

(ग) दक्षिणी संगीत

(घ) पाश्चात्य संगीत

(vii) ग्रंथ स्वरमेल कलानिधि में कितने अध्याय हैं ?

(क) 5 (ख) 6

(ग) 10 (घ) 11

(viii) शारंगदेव द्वारा प्रबंध के कितने अंगों की चर्चा की गई है ?

(क) 4 (ख) 5

(ग) 6 (घ) 7

(ix) भरत मुनि और मतंग मुनि ने कौन से दो विकृत स्वरों को परिभाषित किया है ?

(क) अंतर गंधार और काकली निषाद

(ख) च्युत षडज और कौशिक निषाद

(ग) साधारण गंधार और कौशिक पंचम

(घ) अच्युत माध्यम और काकली निषाद

(x) 'संगीत परिजात' ग्रंथ कब लिखा गया था ?

(क) 1649 (ख) 1650

(ग) 1651 (घ) 1652

(xi) राममात्य द्वारा 20 मेलों से कितने जन्य राग उत्पन्न किए गए हैं ?

(क) 62 (ख) 63

(ग) 64 (घ) 65

(xii) मतंग मुनि ने किस वीणा का आविष्कार किया था ?

(क) घोषीक वीणा (ख) चित्र वीणा

(ग) विचित्र वीणा (घ) किन्नरी वीणा

- (xiii) 'प्रणव भारती' ग्रंथ कब लिखा गया था ?
 (क) 19 अप्रैल, 1954 (ख) 19 अप्रैल, 1956
 (ग) 19 अप्रैल, 1964 (घ) 19 अप्रैल, 1965
- (xiv) संगीत रत्नाकर के किस अध्याय में वाग्येकार के गुण-दोषों का वर्णन किया गया है ?
 (क) राग विवेका अध्याय (ख) परकीर्ण अध्याय
 (ग) प्रबंध अध्याय (घ) स्वर अध्याय
- (xv) आचार्य बृहस्पति द्वारा लिखित ग्रंथ का नाम लिखें :
 (क) संगीत रत्नाकर
 (ख) वृहदेशी (Virhadeshi)
 (ग) प्रणव भारती
 (घ) संगीत चिंतामणी
- (xvi) अहोबल द्वारा कितने शुद्ध और विकृत स्वरों को परिभाषित किया गया है ?
 (क) 7 शुद्ध और 5 विकृत
 (ख) 7 शुद्ध और 7 विकृत
 (ग) 7 शुद्ध और 10 विकृत
 (घ) 7 शुद्ध और 12 विकृत
- (xvii) प्रणव भारती के ग्रंथ में परिभाषित कूट तानों की संख्या क्या है ?
 (क) 5040 (ख) 5050
 (ग) 5060 (घ) 5070

- (xviii) 'संगीत रत्नाकर' में कितने अध्याय हैं ?
 (क) 6 (ख) 7
 (ग) 8 (घ) 9
- (xix) संगीत रत्नाकर के अनुसार स्वरों की संख्या क्या है ?
 (क) 10 (ख) 11
 (ग) 12 (घ) 13
- (xx) शारंगदेव द्वारा कितनी जातियों का उल्लेख किया गया है ?
 (क) 18 (ख) 20
 (ग) 30 (घ) 40 $20 \times 1 = 20$
2. ग्रंथ 'नाट्य-शास्त्र' के बारे में विस्तार से लिखें। 20
3. ग्रंथ 'संगीत रत्नाकर' के स्वराध्याय और तालाध्याय को विस्तृत करें। 20
4. ग्रंथ 'संगीत परिजात' का विस्तृत विवरण दें। 20
5. राममात्य ने अपने ग्रंथ स्वरमेल कलानिधि को क्या योगदान दिया है ? विस्तारपूर्वक लिखिए। 20
6. ग्रंथ संगीत चिंतामणी के महत्व को विस्तार से लिखें। 20
7. पंडित व्यंकटमखी द्वारा दी गयी 'मेल पद्धति' की अवधारणा को विस्तृत करें। 20
8. ग्रंथ 'प्रणव भारती' का पूरा विवरण दें। 20